

РЕЦЕНЗИЯ

от Дора Левтерова - Гаджалова, професор, д.п.н.
в ПУ „Паисий Хилендарски“
на материалите, представени за участие в конкурс
за заемане на академичната длъжност 'професор'
в СУ „Св. Климент Охридски“
по област на висше образование 1. Педагогически науки,
професионално направление: 1.2. Педагогика
(Специална педагогика – Логопедия)

В конкурса за „професор“ по 1.2. Педагогика (Специална педагогика – Логопедия), обявен в ДВ, бр. 33 от 17.04.2018г. като кандидат участва доц. д.п.с.н. Нели Цветанова Василева от СУ „Св. Климент Охридски“.

1. Общо представяне на получените материали

Кандидатът доц. д.п.с.н. Нели Василева е приложила общо 83 научни публикации, 3 преводни материали, 6 монографии и отделни глави в книги /едната от които на английски език/, 9 студии /една на английски език/, 60 статии в научни списания и сборници от научни конференции /от тях 10 на английски език и една на полски език/, 3 отзива за личности и събития, 10 резюмета на доклади от научни конференции /от които 3 на руски език и 3 на английски език/. Представен е списък на направени 13 рецензии, от които 10 за придобиване на ОНС „доктор“, една за „доктор на науките“, една за академична длъжност „доцент“, една за академична длъжност „професор“, както и на направени 4 становища за придобиване на ОНС „доктор“, 2 становища за академичната длъжност „доцент“ и едно становище за „доктор на науките“.

Приемат се за рецензиране 62 научни труда, които са извън дисертациите за „доктор“ и „доктор на науките“. При крайната оценка се рецензират 2 глави в книги /едната на английски език/, 1 хабилитационен труд, 8 студии, 6 статии в научни списания, 36 публикации в сборници /от които 10 са самостоятелни, в 3 от тях доц. Василева е първи автор, а в останалите втори автор/, 3 преводни материала на статии, 3 отзива за събития и личности, 3 доклада от научни конференции /на английски език/. Приемат се за рецензиране и направените рецензии и становища за академични длъжности и образователни и научни степени, както и 12 рецензии на научни книги, както и участието в 13 научни проекта.

Представени са и документи (във вид на служебни бележки) за ръководство на 12 докторанти, от които пет докторанта вече са защитили и седем с предстояща защита в периода 2019 - 2021 година.

2. Кратки биографични данни на кандидата

Доц. д.п.с.н. Нели Василева е щатен преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“ - доцент по научна специалност 05.07.04. Специална педагогика (Логопедия) от 2003 година.

Започнала е своето висше образование по педагогика към Философски факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“ и завършва през 1984 г. магистърска степен по дефектология (логопедия) – МГПИ им. В. И. Ленина, г. Москва, СССР. В периода 1987 – 1991 – редовен докторант по специална психология (логопсихология) към Научно-изследователски институт по Дефектология, лаборатория по Логопедия, Академия на Педагогическите Науки (АПН) на СССР, гр. Москва. От 1992 г. е „доктор по психология“, от 2015 г. е „доктор на науките (СУ), професионално направление 3.2. Психология (Медицинска психология – Невропсихология). Работила е като логопед в логопедичен кабинет в гр. Русе, като асистент по дефектология, асистент по специална педагогика и доцент по специална психология към катедра Специална педагогика, Педагогически факултет на Шуменски

университет „Еп. К. Преславски“. В периода 1999 - 2009 г. е била хонорувана преподавател в Магистърска програма по Логопедия към Департамент „Когнитивна наука“ на НБУ, в периода 2004 - 2005 г. е била хонорувана преподавател в Магистърска програма „Логопедия“ към Институт по дефектология при Философски факултет на Скопски университет „Св. Св. Кирил и Методий“, Скопие, Република Македония - ръководител проф. д-р Ристо Петров, в периода 2008 - 2009 г. е работила като хонорувана преподавател в Магистърска програма „Училищна психология“ към Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, а в периода 2003 – 2016 г. е била преподавател по съвместителство (½ щат) в ШУ „Еп. Константин Преславски“ – Педагогически факултет, катедра Специална педагогика. Била е лектор по логопедия в курсове за СДК по Логопедия и СДК по Олигофренопедагогика на ВПИ, гр. Шумен и Департамент за СДК на Тракийски университет, гр. Ст. Загора.

3. Обща характеристика на дейността на кандидата

Учебно-педагогическата дейност на доц. д.пс.н. Василева отразява както хронологията на научните и преподавателските ѝ интереси, така и развитието на логопедичното познание и преподаването по логопедия в страната. Провеждала е и провежда лекционни курсове в ОКС „бакалавър“ и в ОКС „магистър“ по Специална педагогика и Логопедия, както следва: Невропсихология, Детска невропсихология, Основи на логопедията, Нарушения на четенето и писането, Придобити езикови нарушения, Придобити дизартрични и дисфагични нарушения, Комуникативни нарушения при психични заболявания, Нарушения на речевата плавност, Диагностика и терапия при детски аутизъм, Диагностика и терапия на нарушенията на езиковото развитие, Психология на лица с комуникативни нарушения, Психодиагностика на лица с комуникативни нарушения, Клинична лингвистика, Съдържание на езиковото обучение при ученици със специфични нарушения на ученето, Дейности по развитие на говора и езика при деца и лица с нарушения и Clinical Linguistics.

В преподавателската си работа, Василева провежда лекции и семинарни занятия със студенти, участва в обучението на повече от 3000 студенти в бакалавърски и магистърски програми, извежда научно ръководство на повече от 150 дипломни работи на български език на студенти в бакалавърска и магистърска степен по Логопедия и Специална педагогика и на повече от 40 дипломни работи на английски език на студенти от магистърска програма по Специална педагогика (обучение на английски език), рецензира дипломни разработки на български и английски език на студенти в бакалавърска и магистърска степен на обучение (над 120), участва в комисии за държавни изпити и дипломни защиты на студенти от бакалавърски и магистърски програми по Логопедия и Специална педагогика; рецензира сборници, както и статии в списание Специална педагогика и логопедия и на студии за Годишника на ФНПП; участва в разработване и актуализиране на учебни планове за бакалавърска и магистърска степен на специалност Логопедия; разработва и актуализира учебни програми за повече от 40 дисциплини в специалности Логопедия и Специална педагогика; участва в провеждане на кандидат-докторантски изпити, докторантски изпити по специалността, конкурси за асистент и главен асистент по логопедия.

Научна и научно-приложна дейност на кандидата

Представената за конкурса изключително богата публикационна дейност отразява постиженията на Нели Василева като учен – специалист по специална педагогика, специална психология и логопедия. Публикациите (62 на брой) обхващат на пръв поглед широка гама, но са центрирани в областта на специалната педагогика /логопедия/, каквото е и обявеното научно пространство на конкурса. Монографиите са пряко свързани с експертизата на доц. д.пс.н. Василева. Отделните студии и части от учебници, са в подкрепа на подготовката за професионалното поприще на бъдещите специални педагози. Текстовете на 6 научни статии и 36 статии в научни сборници, от които 17 на чужд език (английски, руски, полски), популяризират постиженията на българската специално-педагогическа наука. Специален фокус е активното ѝ участие в

проекти, чрез които се популяризират и прилагат резултатите от дейността ѝ като преподавател, учен и изследовател.

Академичните дейности и отговорности на доц. д.пс.н. Василева се презентират и през организационна и административна дейност. В периода 1992 - 1993 е организатор по разработване на учебни планове за новооткриващите се специалности Специална педагогика (с профили Логопедия и Педагогика на деца с умствена изостаналост) и Социална педагогика към Педагогически факултет на ВПИ, Шумен. От 1994 до 1998 г. и от 2000 – 2002 г. е ръководител на катедра Специална педагогика към Педагогически факултет на ВПИ (Шуменски университет), гр. Шумен. От 2000 – 2002 г. е член на ФС на Педагогически факултет към ШУ „Еп. К. Преславски“. В периода 2000 – 2016 г. е била член на Общото събрание на ШУ „Еп. К. Преславски“. От 2003 - 2009 г. е взела активно участие в комисиите за проверка на говорно-комуникативните способности на кандидатите за педагогически специалности в рамките на кандидат-студентската кампания на СУ „Св. Кл. Охридски“. От 2005 до 2006 г. е участвала в организирането и провеждането на национални семинари за специалисти и родители по проблемите на детския аутизъм към департамент „Когнитивна наука“ на НБУ, материалите от които са публикувани в сборник студии „Диагностика и терапия при генерализирани разстройства на развитието“. От 2006 до 2013 г. е член на редколегия на списание „Специална педагогика и логопедия“. От 2006 г. досега е ръководител на магистърска програма „Логопедия“ (задочно обучение) към специалност Логопедия при ФНПП на СУ. От 2013 г. досега е ръководител на магистърска програма „Логопедия“ за чуждестранни граждани (редовно обучение) към ФНПП на СУ „Св. Кл. Охридски“. От 2015 г. досега е председател на Мандатната комисия към ФНПП на СУ „Св. Кл. Охридски“ и член на ФС към ФНПП на СУ „Св. Кл. Охридски“. От 2016 г. е член на Американската асоциация за наука и технологии (Membership of American Association of Science and Technology).

4. Приноси

Приноси на хабилитационния труд, представен в списъка с публикации под номер [3]. Хабилитационния труд представя допълване, разширяване и обогатяване на проблематика, разглеждана частично в публикации от по-ранен период. Монографията акцентира на закономерностите и периодите в невропсихичната типична онтогенеза, със систематизиран анализ на нормалните неврофизиологични промени в детския мозък и структурно-функционалните механизми на развитието на висшите психични функции, както и проблемите при трудно разпознаване на техните дефицити. Фокусът е поставен с вещината на добро познаване на естествените закономерности на нормалното функциониране като предиктор за диагностициране и изборът на правилна терапия. Изведени са „меките“ случаи на отклонения, свързани с увеличавения брой ученици със специфични нарушения в ученето. Представените в труда особености и периодизации в развитието на висшите психични функции улесняват детекцията на скрити дефицити и определянето на различния невропсихичен профил на децата от т. нар. „рискова група“. В първата глава е презентиран детайлен сравнителен анализ на теориите за детското развитие на Л. С. Виготски и Ж. Пиаже, разглеждани като базисни за концептуалните постановки на детската невропсихология. Отделен параграф е посветен на съвременното състояние и тенденции в развитието на науката, и отделянето на ново направление – невропсихология на индивидуалните различия, което отчита различията в темпа на церебралната и психичната онтогенеза под влияние на съчетанието от биологични и социални фактори. Интерпретират се литературни данни за влияние на ръкостта (мануалната доминантност) върху спецификата на формиране на висшите психични функции. Представени са данни от собствено изследване за разпространение на типовете ръкост сред български деца от предучилищна възраст и влиянието върху тях на възрастови, гендерни и социални фактори.

Втората глава от хабилитационния труд представя съвременни данни за онтогенезата на централната нервна система и връзката на различните корови отдели с развитието на психичните функции на детето. Подробно са изяснени механизмите на церебралната морфо- и функциогенеза на висшите психични функции, подчинени на

принципа на хетерохронност. Пряко свързани с тях са въпросите за отношението връзката кортикална – невропсихична онтогенеза и закономерностите в развитието на хемисферната специализация. Изведен е фокус към обстоен анализ на всяка от висшите психични функции, представени с тяхната неврофизиологична организация и възрастова периодизация. Анализът е допълнен с актуални данни за ролята на системата от огледални неврони в развитието и функционирането на двигателното поведение, езика и емоциите. Също така се интерпретира актуална информация за мозъчната организация и развитието на вниманието, ексекутивните функции и емоциите. Последните отбелязани интерпретации присъстват бегло в българската специализирана литература и безспорно представляват принос от Василева.

Третата глава от труда, определено е насочена към практиката. За първи път в българската литература във визираното научно пространство се представя обстоен преглед на методите за невропсихологична диагностика и невропсихологично насочена терапия в основните световни школи по детска невропсихология – руска, европейска и американска. Прецизиран е обобщен анализ на методите и изследванията в българската невропсихологична школа. Подчертава се по-засиленото внимание в руската школа към разработване на комплексни диагностични батерии за оценка на езикови, праксисни и паметови функции, за разлика от американската, където акцентът е върху методи за анализ на фонологични операции, ексекутивни и езикови функции. Обсъжда се тенденцията на постепенно сближаване между двете школи по основни концептуални и приложни аспекти на детската невропсихология.

Приносният характер на другите публикации на доц. д.пс.н. Василева се прецизира в няколко пространства:

- **проблемни области в логопедията**, представени в публикации [1; 12; 19; 21; 23; 24; 25; 27; 28; 30; 47; 49; 50; 51; 52]. Авторската част от публикация [1] относно възстановяване на речта при възрастни след мозъчни инциденти попълва лимитираната информация за практическата апликация на афазичния синдром. Представена е аналитична информация за характера на придобитите езикови нарушения. Симптоматиката при отделните афазични форми следва модел на представяне, различен от традиционните, като се предлага диференцирано описание на дефицитите в основни аспекти от експресивната и импресивна страна на устната и писмената реч на болните. Избраният подход, илюстриран с конкретни примери, улеснява ориентацията на логопеда в клиничната картина на всеки отделен случай. Внася се сериозна тълкувателна схема за практическото изясняване на връзката „болест - психика“ при пациенти след мозъчен инцидент, при конкретизиране на най-честите и типичните трудности в битово и в психосоциално функциониране, с които се сблъскват болният и фамилията му контекст. Определена практико-приложна стойност за логопедията имат описаните подходи на терапия при всяка от формите на афазия, подкрепени с конкретни вербални и невербални задачи. Други от представените публикации имат изцяло логопедична насоченост, като тълкуват въпроси от областта на развитийната и придобита езикова патология и специфичните нарушения на ученето (дислексия на развитието). Самостоятелни разработки са [1; 12; 19; 27; 28], а в съавторство са [21; 24; 25; 27; 30; 47; 49; 50; 51; 52]. Преобладаващият брой публикации от тематичното научна пространство в тази група са свързани с детските езикови нарушения (на развитието и придобити). В публикация [12] представен сравнителен анализ на теоретичните концепции и модели на терминологичното разнообразие в руската и американската логопедични школи. Публикация [27] аргументира необходимостта от перспективно сближаване на понятийния и терминологичен апарат на логопедията и невропсихологията предвид актуалните тенденции за интегриране на информация от близки научни области интердисциплинарно развитие на науките и по-специално развитие на невро-образованието, като се уточнява, че използването на невропсихологичната терминология за нуждите на логопедията ще позволи нейното издигане до наука с точни граници и ясна теоретико-методологична база. В някои от публикациите [28, 47] се коментират реални примери за значимостта от прилагане на невропсихологично ориентирани диагностични и терапевтични подходи към случаите на

нарушено езиково развитие и от разработване на форми за стимулиране на ранното езиково развитие, съобразени с механизмите на невро-психичното съзряване. В публикация [49] е презентиран обстоен теоретичен анализ на дефицитите и динамиката в номинацията при деца с нарушено езиково развитие в сравнение с езиковата норма. С направените изводи се уточнява важната роля асоциативните семантични връзки за нормалното генериране на различен тип лексика с използване на съхранените когнитивни операции и системата от понятия в паметта на базата на стимулиращ контекст и ситуативни опори в процеса на комуникация. Публикации [50, 19] генерализират данни за особеностите при овладяване на нови думи от деца в предучилищна възраст с нарушено езиково развитие, като се поставя фокус на дефицитите в овладяване на глаголните форми и техните граматични трансформации чрез авторски експериментални данни за състоянието на невербалния интелект при 20 деца с нарушено езиково развитие. Също с авторски данни от лонгитюдинално изследване чрез метода за класифициране на обекти при 6-7-годишни деца с първична езикова патология се представя семантично-понятийната система, като се прави извод, че при езикова патология е забавено формирането на понятийни възли в паметта [21]. В съвместна публикация [30] се коментират данни от мащабно изследване на 120 кипърски деца, 60 от които с диагноза за забавено езиково развитие чрез материала на Гьопингски тест, адаптиран за гръцки език, като според степента на готовност за училищно обучение, се отделят три групи деца: готови, частично готови и неготови. Статистическите данни конкретизират нехомогенен състав и на двете групи, но сред децата с нарушено езиково развитие преобладават случаите на неготови за обучение, а децата с типично развитие доминират случаите на напълно готови. Формулираните изводи акцентират на прогностичния характер на състоянието на устния език за усвояване на писмения език.

- **специфичните нарушения на ученето (дислексия на развитието).** В съвместна публикация [23] са презентирани обемни експерименталните данни, в които се коментира състоянието на графичните умения /като предпоставка за развитие на дисграфична симптоматика/ при деца с типично развитие от предучилищна възраст, оценени чрез метода на рисунка на човешка фигура. Друга съвместна публикация [24] представя преглед на проблемите на дислексията в гръцката специализирана литература. В съвместната публикация [25] се прави обзор на историческото развитие на категорията „трудности в ученето“, с акцент върху разнообразието от термини и дефиниции и коморбидността, и се представя анализ на основни концепции в световната наука, които дискутират разбиранията за деца с „нарушения в способността за учене“.

- **невропсихологични аспекти на логопедията** [2; 8; 11; 15; 16; 17; 39; 40; 41; 44; 45; 48]. Сред публикациите от тази група, важно значение има параграфът от книга на международен екип автори [2], който предлага подробен анализ на връзката между развитието на мозъчните механизми на зрителната система и структурите на префронталния кортекс, чието съзряването е фундаментално за функционирането на сложните форми на зрителен гнозис и корелира с развитието на езекутивните функции. В публикации [8; 40; 48] се представят експериментални данни от невро-психологично изследване на деца с типично развитие /без установена диагноза/ от предучилищна възраст, като се хипотезират диференциране в рамките на норма на деца в риск от развитие на специфични нарушения на ученето (специфична дислексия) и апробиране на възрастово съобразени невропсихологични проби в качеството им на инструмент за ранна диагностика на предиктори за академични трудности. Представят се данни от изследване на конкретни аспекти от езиковото функциониране в периода 4-6 години /генериране на различен тип лексика – съществителни и глаголи/ и се проследява влиянието върху тях на факторите възраст, населено място и пол. Представя се обстоятелствена интерпретация на научна литература относно връзката между състоянието на процесите на бързо назоваване и актуализиране на думи по асоциативен признак и проявите на дислексия. Динамиката на езикова компетентност при децата се тълкува от позиция на възрастово съзряване на лявохемисферните

постериорни и фронтални отдели и развитието на екзекутивните функции. Публикациите [11; 15; 16; 17; 39; 44] са посветени на динамиката на невербалния зрителен гнозис, графомоторните операции и динамичния праксис в периода на предучилищна възраст. Дефицитите в тяхното развитие се интерпретират като предпоставка за поява на дислексична симптоматика. Специален акцент се поставя на посочените функции през призмата на възрастовата динамика. Целенасочено се интерпретира аналогичния брой деца с достоверно ниски резултати във всяка от изследваните възрасти (4, 5 и 6 години), като анализът на всяка от изследваните функции се обогатява от неврофизиологични данни за онтогенезата на свързаните с тях мозъчни структури. С тази интерпретация се потвърждава диагностичната валидност на използвания инструментариум и възможността за ранна прогноза на развитието. В публикация [41] процесите на вербална памет, дефицитите в които, според литературни данни, се определят като един от задължителните симптоми при дислексия се извеждат в детайлен невропсихологична интерпретация. Публикация [45] е с насоченост към динамиката на фонемния гнозис, оценен чрез авторска проба от 20 двойки срички и демонстрираща значимо влияние на факторите пол, възраст и демографски условия върху фонемо-различителните способности. За всяка възраст се изнасят и статистически изведени норми за фонемна гнозис, разделени в три нормативни подгрупи (ниска, оптимална и висока норма). Формулираните изводи директно са насочени към логопедичната диагностика и терапия.

- теоретични, диагностични и терапевтични аспекти на генерализираните нарушения на развитието [4; 5; 6; 13; 14; 18; 20; 22; 31; 32; 33; 34; 35; 36]. Публикациите по проблемите на генерализираните нарушения на развитието (ранен детски аутизъм, разстройства от аутистичния спектър) се отбелязват през целия професионален път на Василева. Актуалността им се обяснява с увеличаващото се разпространение на патологията и с недостатъчното ѝ представяне в българската научна литература. В публикации [4; 36] се извежда интерпретативен анализ на обяснителни теоретични модели на детския аутизъм през призмата на етиология (генетична, неврологична), патогенетични механизми и динамиката на симптомите. Акцент се поставя на психологически ориентирани теории: Theory of Mind и Теория за йерархична организация на равнищата на емоционална регулация, които са свързани с произхода и характера на разстройствата от спектъра. Специално внимание се отделя на онтогенезата на равнищата на емоционална регулация, формирането на които е подчинено на универсална хронологична формула през концептуалните разбирания на руската, американската и европейските школи. В публикации [5; 36] се прецизират базисни акценти в ранната диагноза (0 – 3 год.) на детския аутизъм, изведени чрез сравнителен анализ с типичната онтогенеза на основни сфери от детското развитие – език, емоционално общуване, игра, моторика. Детайлен анализ на действащи терапевтични подходи е представен в публикация [6]. Редица публикации са посветени на изясняване на конкретни (частни) аспекти на разстройствата от аутистичния спектър. По-голяма част от тях акцентират върху анализ на езиковата и говорна симптоматика при деца с аутизъм, на диагностичните критерии за нейното разграничаване от други, близки по външна изява нарушения в развитието, както и на съдържателните аспекти на логопедичната терапия [18; 20; 22; 35]. Механизмите на езикова патология в случаи на аутизъм са разгледани и от позиция на редица експериментални изследвания, доказващи влиянието на емоционалното развитие и общуване върху ранното усвояването на езика от децата [34]. Специално внимание е отделено на нарушенията в развитието на двигателните и праксисните функции, като едни от патогномоничните черти на разстройствата от аутистичния спектър. В две публикации [14; 33] е представен анализ на моторните дефицити. В публикация [14] се акцентира върху характера и проявата на симптомите при отделните групи от спектъра и тяхната диагностика, а в публикация [33] се внася допълнение с литературен анализ на данни от генетични и неврологични изследвания и подробни насоки за терапия. В публикация [31] се прецизират нарушенията във формиране на праксисните функции на децата. Публикация [13] извежда разработен авторски модел на диагностична карта за ранна

идентификация на нарушенията от аутистичния спектър, оформени в 10 пространства на житейско, невропсихологично, психо-физическо и когнитивно функциониране на детето /вегетативно-инстинктивно, афективно, перцептивно, двигателно, езиково-говорно, интелектуално развитие, игра, психосоциални корелации и др./с общо 150 симптома, като критериите за тристепенна количествена оценка позволяват разкриване на най-дефицитните от тях и изчисляване на „Коефициент на аутизъм” (КА). Въпреки, че КА има обобщаващ характер, количественото измерване на симптомите по всяко отделно пространство очертава водещите дефицити в индивидуалната клинична картина, евентуалното мултиплициране на симптоматиката в по-горна възраст и улеснява планирането и избора на подходящи методи на терапия. В публикация [32], се представя анализ на политиките на социално-психологическа и образователна интеграция на децата от аутистичния спектър в България.

- други области, кореспондиращи с логопедията и специалната педагогика [7; 9; 10; 26; 29; 37; 38; 42; 43; 46; 53].

✓ *теоретични, диагностични и терапевтични аспекти на невропсихологията на детската възраст.* В списъка с публикации присъстват и разработки с по-широка тематична насоченост. С такъв характер са публикациите, посветени на актуални и дискуссионни въпроси от невропсихологията на детската възраст [7; 9; 10; 29; 37; 38; 42; 43; 46]. Част от тях представят теоретична интерпретация на историческото развитие и съвременно състояние на това невропсихологично направление [9] и значението му за анализа на механизмите на развитийните нарушения [7]. Извеждат се закономерностите и принципите на нормално невропсихично развитие (хетерохронно и асинхронно развитие, йерархична организация на психичните функции, явления на „нулиране” на функции) и тяхната връзка с периодите на формиране на мозъчните системи. Коментират се различията в структурно-функционалната организация на висшите психични функции при деца и възрастни, предпоставящи спецификата на клиничната картина при увреди с аналогична локализация. Специално внимание е отделено на взаимодействието на биологичните и социални фактори за невропсихичното развитие на детето. Обсъжда се мястото на невропсихологичните диагностични методи при оценка и анализ на сложни комбинирани нарушения на развитието /дефицит на внимание и/или хиперактивност, специфични нарушения на ученето, аутистична патология и др./. В публикация [10] се дискутира невропсихология на нормата като направление в невропсихологията, което насочва вниманието към специфичната динамика на формиране на психични функции в рамките на нормата и извеждането на възрастови норми за отделните невропсихични функции. Публикация [29] формулира общите принципи и насоки на невропсихологична диагностика при деца със специални образователни потребности чрез която е възможно прецизирането на диференциални модели на терапия, съобразени с функционалната обвързаност на основно засегнатите мозъчни отдели. В публикации [37; 38; 42; 46] се представя обзоре анализ на актуалното състояние на невропсихологичните диагностични методи и терапевтично-ориентирани стратегии, както и значението им за корекционно-педагогическата и логопедична практика.

✓ *интеграция на деца с увреждания.* Тълкуват се проблеми за ролята на социалните педагози в екипната работа при интегриране на деца с увреждания [26]. В съвместна публикация [53] се извеждат актуални данни за отражението на интернет и видео-игрите върху когнитивното функциониране и поведението на децата и връзката им със синдрома на дефицит на внимание и хиперактивност.

5. Значимост на приносите и отражение на резултатите в трудовете на други автори.

За съществената значимост на приносите и отражението на резултатите в трудовете на други автори свидетелстват забелязаните цитирания. Според списъка те са, както следва: заглавия на дисертации, книги и статии – общо 20 заглавия; брой цитирания – 55, като цитиранията, установени с помощта на Harzing`s Publish or Perish са 6 цитирания. По Scopus ELSEVIER /1960 г. - 2018 г./ – 1 цитиране на 2 индексирани

документа с h-index: 1, по ScienceDirect – 2 цитирания, по ProQuest – 2 цитирания, по Researchgate – 1 цитиране, по Google Наука - 2 цитирания. В цитиранията не са отразени автоцитатите. Публикации, отразени в библиотечни каталози са: в Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ – 8 публикации, в Университетска библиотека „Св. Климент Охридски“ – 17 публикации и в WorldCat OCLC – 4 публикации. Индексиранията публикации, съответно са в ScienceDirect – 1 публикация, в ProQuest – 2 публикации и в Ingenta Connect – 1 публикация.

Оценката ми за личния принос на кандидатката доц. д.пс.н. Нели Василева в съответните публикации е изключително висока. Категорично и убедено мога да направя извода, че в пълна степен формулираните приноси и получени резултати са нейна лична заслуга.

За високия професионализъм на Василева красноречиво говори и участието ѝ като рецензент в журита за конкурси за академични длъжности и в журита за образователни и научни степени – общо 32, както и включването ѝ като рецензент и редактор на научни книги, проекти, списания и статии в реномирани издания и издателства.

Доц. д.пс.н. Василева открито споделя своите иновационни концепции и чрез участието си в научни проекти – общо 13, в които се включва като учител, рецензент и изследовател.

С научна самоотверженост и щедрост гради научна школа чрез ръководство на докторанти - 12 докторанти, от които пет докторанта вече са защитили и седем с предстояща защита.

6. Критични забележки и препоръки

Нямам критични забележки и препоръки.

7. Лични впечатления

Използвам случая да изразя своите впечатления за доц. д.пс.н. Нели Василева като съвременен учен, който щедро споделя своята експертиза с младите специалисти, с колегиата, с изследователи от чужбина. Тя е забележителен човек, който съчетава академична дълбочина, професионализъм и добронамереност.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Документите и материалите, представени от доц. д.пс.н. Нели Василева, **отговарят на всички** изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ).

Кандидатът в конкурса **е** представил **достатъчен** брой научни трудове, публикувани след материалите, използвани при защитата на ОНС „доктор“ и НС „доктор на психологическите науки“. В научната продукция на кандидата има оригинални научни и приложни приноси, които са получили национално и международно признание. Теоретичните разработки имат практическа приложимост, като част от тях са пряко ориентирани към диагностичната и терапевтичната работа в областта на специалната педагогика и логопедията. Научната и преподавателската квалификация на доц. д.пс.н. Нели Василева **е несъмнена**.

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно - приложни и приложни приноси, намирам за основателно да дам своята **положителна** оценка и **да** препоръчам на Научното жури да изготви доклад - предложение до Факултетния съвет на ФНПП при Софийски университет за избор на доц. д.пс.н. Нели Василева. на академичната длъжност „професор“ в СУ „Св. Климент Охридски“ по по област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление: 1.2. Педагогика (Специална педагогика – Логопедия).

24.08. 2018 г.

Рецензент:
/проф. дпн Дора Левтерова – Гаджалова/